

جنرل ڈیوید ایچ ایم سی

پرنسپل ڈیوید ایچ ایم سی

لاہور

Ketabton.com

پرنسپل ڈیوید ایچ ایم سی

۱۳۵۵

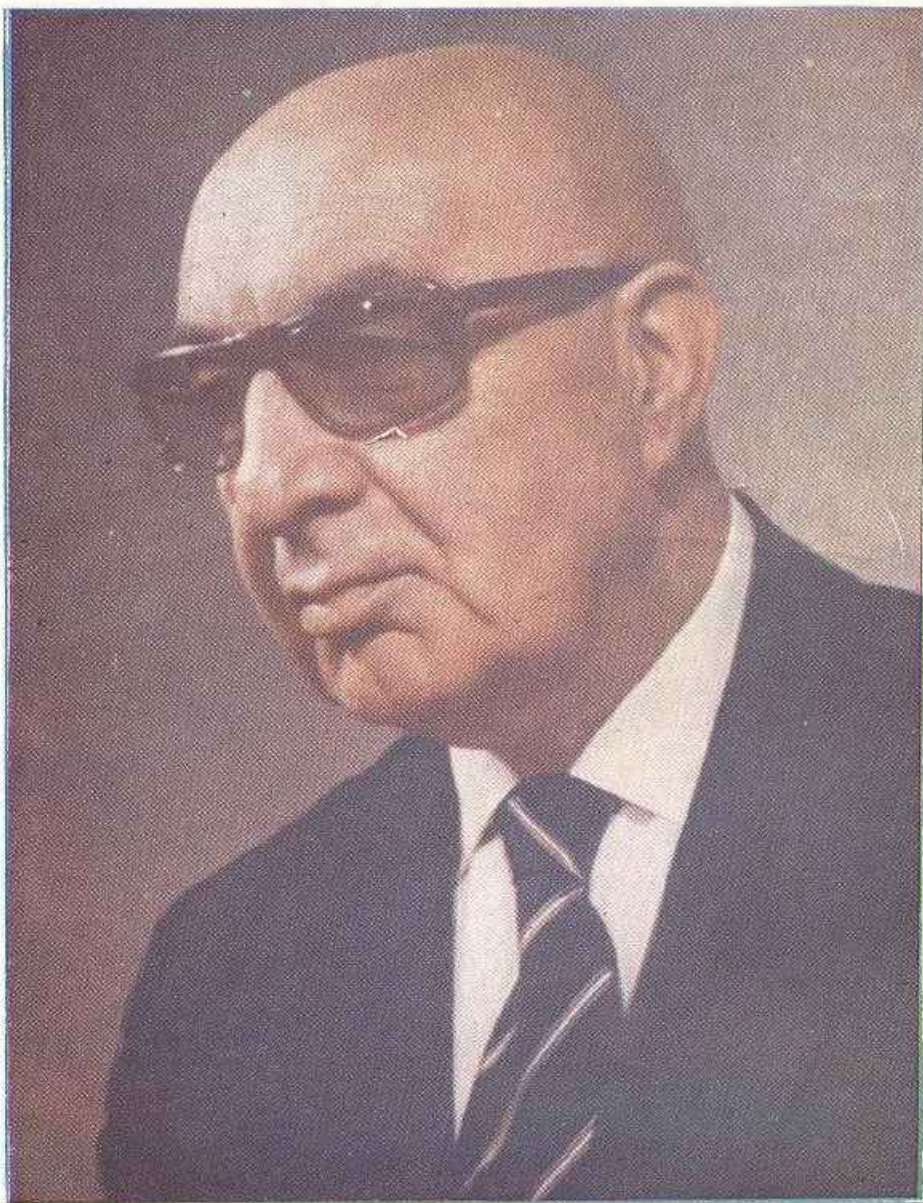
چتر نوال دکتور عبد الحکیم هلاکي

د پښتو ژبې د نوي نيمې اړخ د نوي نيمې اړخ د نوي نيمې اړخ

لارښود

پښتو ټولنه - د ټپو هني خانگه

مېستم: محمد شيرين سنگري
د پښتو ټولني دخپي و نوپلر پسي لمره "۲۱۷"

ښاغلی محمد داؤد د افغانستان د دولت رئیس او صدراعظم

پيشواؤن

د (گھلپسي پي پستو) فونوگرافس ترخپرو لوډوډوډو، پي پستو ټولني تصحيح وښو
 جي د (پي پستو پي گھلپسي) فونوگرافس هم د چاپ دپاره تيار کړي . ددي دپاره
 جي لوستونکي پي لفظ کي مشکلات وښوډني لازمه د کپل شوه جي تلفظ پي فونيمک
 تورو ويکل شوه . د فونيمک phonemic تورو د ټاکلو دپاره پي پستو ټولني د ژبو ټولنو
 او علمي موسونو نايکه نوته بلنه وکړه جي فونيمک توري تعين او ثبوت کړي .
 د تورو ټاکلو نه پس ، د ژبو ټولني لومړي مدير خير نوال د کور د عبد الله حکيم هلاکي ته
 وظيفه ورکړه شوه جي په دې باره کي يو تفصلي علمي سريزه وليکي .
 خوځگه جي د فونيمک تورو په باب علمي کميټي فيصله وروسي پر پرله پي کړي
 هيله جي دگړو د د مخنيوي دپاره بهر م لکوال ددي پر پرله پي حرکت او کړي .
 دا هم بايد وويل شي جي دغه لار نه بود لوازرا کا د ميک اړخ لري . په لاسني تورو باندې
 د پي پستو وليک لږولو به برخه کي نبي د منو اتصاله تخنيکي او با نورو ملخو طو لگه جي
 د دولت له خوا ټاکل کي تصحيح وښو ل شي او يا به پر پرله پي تصحيح کړي .

خير نوال احمد صديق
 د پي پستو ټولني رئيس

الفهرست

عنوان

مخ

ل و م و ن و ب و ر خ ه

- ۱ - سریزه ۱
- ۲ - دینتورژنی منای سوې فونیمیکه الفبی ۸
- ۳ - د فونیمیکي الفبی احتیاطی توری ۱۱
- ۴ - فونیمیکه الفبی اودخیلی عزنی کلمې ۱۳
- ۵ - دینتورژنی بشپړه فونیمیکه الفبی ۲۲

د و ه ه د ب ر خ ه

- ۶ - دکوهستان شفق (پینوا) ۲۷
- ۷ - لنډې ۳۳
- ۸ - خومره به سبه وي (الفت) ۳۵
- ۹ - لنډې ۳۸
- ۱۰ - سپونې (پینوا) ۴۰
- ۱۱ - لنډې ۴۴
- ۱۲ - ساقی (اجمل خټک) ۴۹
- ۱۳ - سپونې (لایق) ۴۸
- ۱۴ - محشر (عبدالباری جمالی) ۵۱

ديرينه

پښتو ژبې ښځين خصوصيتونه داوسني معمول ليك
په مرسته په واقعي بڼه نه څرگندېږي. ددې
علت دادېچې :

(۱) د پښتو ژبې په اوسني ليك كې ځينې واوڼه
د کامو په ځينو برخو كې كومي مشخصي علامې (گرافيمونه)
نه لري؛ لكه: د { ژړل } كلمه چې د پنځو فونيمونو
(ښځينو واحدونو) / z - ə - r - ə - l / څخه جوړه ده،
خو په ليك كې يوازې په درو تورو { ژ - ر - ل } سره ليكله كېږي.

(۲) په اوسني ليك كې خو مختلف فونيمونه په يوه توري سره ليكل كېږي. د پښتو ژبې د بېلو بېلو فونيمونو (بنخيزو - واحدونو) لکه: /o/، /u/ او /w/ د پاڼه په اوسني مروج ليك كې يوازې يو توري { و } سته. مثالوندي په لاندي كلو كې ليدلای سئ:

کور - /kor/

سود - /sūr/

خوړل - /xwaral/

(۳) په مروج ليك كې د /a/ او /ə/ فونيمونو د پاره چې كلو په پای كې راغلي وي، يوازي يوه علامه { ه } سته لکه:

زړه - /zrə/

زړه - /zara/

پسه - /psə/

شپه - /špa/

(۴) په اوسني ليك كې كله كله د يوه فونيم (بنخيز واحد) د څرگندولو د پاره دوه توري ليكل كېږي. د مثال په ډول، د لم او په،

{اودا}، {اود} ڪلھي چي پھ سرڪي يچا يوازي يوفونيم / 0 /
دي خو پھ ليڪ کي دغدي يوفونيم پھ دوو تووو {ا + و} سرھ ليڪل
ڪيري لکھ :

اوبھ - / obə /

اوڙھ - / oʳə /

اور - / or /

پھ ھدي ڊول د پڻتو ٿي د فونيمونو (ن غيز و واحدونو)
اوگلا ڏيمونو (تورو) ترمڻ پورھ سمون نہ ليدل ڪيري. قلموس
ليکونکو دغدي پڻتو ٿي دن غونو اوليڪ ترمڻ بيلتون د ڪري
نو ڇڪھ ڪو بنين يچا ڪري چي پھ قاموسونو کي د پڻتو لغتونو د دوستلو
دياره يودول سيستم غون ڪري. محمدا گل مومندا پھ خيل
قاموس (پڻتو سيند - ۱۳۱۶) کي دکامو دوستلو ديانه
د محفونو يوسيسٽم غون ڪري چي پھ لاندي ڊول بنورول ڪيري

اخيستل - (م، مک، سامع، سا، حرم، سان) ڪري

ارزان - (مف، سا، مف، بل، سا، س، سا، س، سا، س، سا)

پھ سرھ ٿي قاموس ليکونکو بيا د پڻتو سيند مرڪب محفون نہ

لن بخشه ساده کړي دي . په دې قاموس کې چې دکلمو دلوستلو دپاره
د داسې بسيطو تودو شخړه کار اخيستی چې هر توري چې دهغو
حرکتونو نماندگي کوي چې اصلاً په عربي ژبه کې معمول دي، لکه

کور (ض، ح، س)

زړه (س، ز، س)

زړه (ف، ف، س)

په خلف اللمخات کې دکلمو دلوستلو دپاره د تلفظ پرځای دکلمو

سېلابيز بېلوالی بشپړول سوي دي او په زياتو برخو کې پر سېلابونو

حرکتونه هم بشپړول سوي دي، لکه :

ايشول - (ا - ش - و)

ابتدا - (ا ب - ت - د ا)

په پښتو ژبه (قاموس) کې چې په پېښور کې خپرېږي دکلمو

دلوستلو دپاره ديوه داسې ترتيب شخړه کار اخيستل سوي چې په هر

نامه کې نه سونومولای . ځکه چې کوم ټاکلی سيستم نه لري .

دکلمو دلوستلو دپاره کله د سېلابيز بېلوالی شخړه کار اخيستل سوي

او کله بيا د مطلقې توري په جلا جلا ډول په قوس کې

ليکل سوي او حرکتونه یې بنوول سوي دي، لکه :
 انډول :- (انډ + وک)
 استوگن :- (آ + س + تو + گک + ن)
 او داسی نور...

دغه ډول د لوستلو یا د تلفظ د خرگند و لوستیستونه
 دیوې خوا د ډېر و لوستونکو د پاره مشکل او د بلي خوا د کلمو
 تلفظ نه افاده کوي ، بلکه یوازې د کلمو د تورو حرکتونه یا د
 کلمو توري اوسپلا بيز بېلوالی بڼي . دغه ډول سیستمونه
 د کلمو د نغیز جوړښت او ن غیز خصوصیت سره پوره سمون نه
 لري .
 دغه علت دی چې کله کله قاموس لیکونکي دستر و اشتباهاتو
 سره مخامخ سوي دي .

د پښتو ژبې په مروج لیک کې هغه کلمې چې په /a/ او
 /ɔ/ ختمیږي ، د واړه واو لوند په یوه توري { څ } سره لیکل کیږي
 خو ځینو قاموس لیکونکو دغه د واړه واو لوند چې د کلمو په پای کې
 راغلي وي د تلفظ د افادې په برخه کې ساکن بللی دي ،
 لکه :

زږه (س ز س)

زږه (ف ف س)

دغه { ه } علامه چې په پښتو کلمو کې راغلي ده ، ساکنه نه ده بلکه په لومړۍ کلمه کې د / ډ / او په دوهمه کلمه کې د / ا / دن غونډو څرگندونې یوه لیک نشه ده .

څرنگه چې د یوې خوا د پښتو ژبې دن غونډو اولیک تر منځ بېلتون موجود دی او د بلې خوا دغه ډول د تلفظ د افادې سیستمونه چې زموږ په قاموسونو کې مروج دي ، د کلمو پوره او سم تلفظ نه سي افاده کولای ، نو یوازې سه لاره به دا وي چې په پښتو قاموسونو کې د کلمو تلفظ په لاتیني تورو ولیکل سي .

په لاتیني تورو سه کېدلای سي چې د پښتو کلمو سم تلفظ افاده سي .

څنگه چې اوس په پښتو ټولنه کې پر پښتو - انگلیسي قاموس کار کېږي ، نو د دې دپاره چې د پښتو لغتونو د تلفظ د څرگندولو دپاره د لاتیني تورو یو داسې سیستم غوره سي چې د یوې خوا بین المللی شهرت ولري او د بلې خوا په افغانستان کې

په ژبنيو تحقيقاتو کې زموږ د پوهانو ترمنځ يو معيارې حيثيت
 غوره کړې، نو د عمل پر دېر شهر د دوشنبې په ورځ په پښتو-
 ټولنه کې يوه علمي غونډه وسوه. دې غونډې ته د فونيميکي
 الفبې د تيار کولو د پاره دغه پوهان راغلي وو:

بناغلي پوټاند عبدالحی حبيبي

بناغلي پوټاند عبدالشکور شاد

بناغلي پوټاند حليم الهام

بناغلي عبدالرؤف بينوا

بناغلي پوټاند دکتور سيد بهاوالدين مجروح

بناغلي خېر نوال محمد صديق روحي

بناغلي خېر نوال دى عبدالله خدمتگار

بناغلي دکتور مجاور احمد زياد

بناغلي خېر نوال دکتور سيد الشاه پولاد

بناغلي خېر نوال دکتور دولت محمد

بناغلي عبدالجليل و جدى

بناغلي خېر نوال دکتور عبدالحکيم هدايي

په دې غونډه کې د پښتو ژبې د فونيمیکي الفبې په برخه کې
 پوره بحث او غور و سو. وروسته له هراړخيزې شخړې، د -
 غونډې د ټولو گډون کوونکو د خول د پښتو ژبې د بڼو
 د افادې د پاره يو فونيمیک سيستم ومنل سوچي د لټور اوډل کېږي

د پښتو ژبې منلې سوې فونيمیکه الفبې

		د فونيمیکه الفبې توري	معمول توري
<i>atal, sar, špa</i>	اتل، س، شپه	<i>a</i>	ا
<i>ās, wyār, sabā</i>	آس، ويار، سبا	<i>ā</i>	آ
<i>bār</i>	بار	<i>b</i>	ب
<i>Pašto</i>	پښتو	<i>p</i>	پ
<i>tor</i>	تور	<i>t</i>	ت
<i>tol</i>	ټول	<i>ṭ</i>	ټ
<i>joṛ</i>	جوړ	<i>j</i>	ج
<i>čākū</i>	چاکو	<i>č</i>	چ

		دوشیمکی الفبی توری	معمول توری
<i>jāy</i>	حای	ج	خ
<i>coḵ</i>	شوک	c	خ
<i>xor</i>	خود	x	خ
<i>dod</i>	دود	d	د
<i>der</i>	دپر	d	د
<i>rap</i>	رپ	r	ر
<i>rūnd</i>	روند	r	ر
<i>zor</i>	زور	z	ز
<i>žwənd</i>	ژوند	ž	ژ
<i>zağ</i>	زغ	z	ز
<i>samūn</i>	سمون	s	س
<i>šəl</i>	شل	š	ش
<i>šāğəlay</i>	شاغلی	š	ش
<i>ğamay</i>	غمی	ğ	غ
<i>kār</i>	کار	k	ک

		د فونیمیک الفبہی توری	معمول توری
<i>gad</i>	گد	g	گ
<i>lās</i>	لاس	l	ل
<i>mor</i>	مور	m	م
<i>nən</i>	نن	n	ن
<i>maṛṇa</i>	منہ	ṛ	ن
<i>wāde, žarawal</i>	وادہ، ژرول	w	و
<i>har, sahār</i>	ھر، سہار	h	ھ
<i>yor, melmastyā</i>	یور، مہلمستیا	y	ی
<i>saray</i>	سری	ay	ی
<i>hosay</i>	ھوسا	ay	ی
<i>wir</i> (آسی) <i>āsi</i> ایسی	ویر	i	ی
<i>ter, maste</i>	تہر، مستہ	e	ہ
<i>kor</i>	کور	o	و (مچھول)
<i>lūr</i> (گور) <i>gūru</i> گورو	لور	lā	و (مروف)
<i>sur</i>	سر (پہ مویقی کی)	u	پہنیں

۱۱

ebra

ibra	ابو (حاصل)	1 x	زبر
nikə, luastal	نيکه، لوستل	ə	زورگی
درج دُخای دینو ولو دپاره دالاندی علامه منل سوپا ده:			
Krotá	کوتبه	،	خج

احتیاطی: ت (θ)، ح (h)، ذ (ḏ)، ص (ṣ)،
 ض (z)، ط (t)، ظ (ẓ)، ع (ʿ)، ف (f)،
 ق (q)، ۶ (')، معدوله واو (w)، جری (w)، انگلیسی (v)
 اوردوسی (B) په (v) .

د فونیمیکی الفبی احتیاطی توری

د پښتو ژبې د فونیمیکی الفبې د جدول په پاڼې کې دا احتیاطی
 په نامه ځینې توري لیکل سوي دي. د ژبنيو مسالو په علمي
 څېړنو کې د دې تورو لیکلو ته ضرورت لیدل کېږي. په
 همدې اساس د پښتو ژبې د فونیمیکی الفبې د جدول په پاڼې کې

سوی دی.

کرو غواروچی ددخیلو عربی کلمو، لکه: { ثواب، حوض،
ذکاءوت، صبر، ضرر، طالب، ظالم } اصلی عربی تلفظ
اوددغوکلمو پسننتو تلفظ سره مقایسه کریو، نو دمقایسه
دیانه مجبور یوچی دیورتنیو کلمو اصلی تلفظ دافادی دپاره
هم په فونیمیکی الفبی کی تاکلی توری ولرو. اوس به دلته
دمثال په ډول دیورتنیو کلمو پسننتو او اصلی عربی تلفظونه
په مقایسه کی ډول په فونیمیکی الفبی سره ولیکو:

پسنتو تلفظ	اصلی عربی تلفظ	په لیکه
/ sawāb/	/ θawāb/	ثواب
/ hawz/	/ hawz/	حوض
/ zakāwāt/	/ dākāwat/	ذکاءوت
/ sábar/	/ sabr/	صبر
/ zarár/	/ zarar/	ضرر
/ tālīb/	/ tālib/	طالب
/ zālim/	/ zālim/	ظالم

هدانگه نوراحتياطي توري هم ددي مقصد دپاره ليكل
سوي دي. د / ع ، ف ، ق / مفصله شرحه د (فونيميكه
الفبي او دخيلي عربي كلپه) تر عنوان لاندني راغلي ده.

فونيميكه الفبي او دخلي عربي كلبي

پښتو ژبي په من وحي الفبي كې لس داسي توري
سته چي په دخيلو عربي كلمو كې راځي. دغه
لس توري په عربي ژبه كې د خاصو عربي
رغونو دپاره ټاكل سوي دي. كه څه هم دغه
لس توري په هغو كلمو كې چي پښتو ژبي ته داخلي
سوي او اوس په پښتو ژبه كې مستعملي دي، ليكل كېږي،
خو پښتانه يې د عربو په شان نه تلفظ كوي. دغه لس توري دا دي:
ث ، ح ، ذ ، ص ، ض ، ط ، ظ ، ع ، ف ، ق .
ددغو پورتنيو تورو د جملې څخه، چي په عربي دخيلو كلمو
كې استعمالېږي او د عربي ژبي د خاصو رغونو مانا يندگي كوي،

اووہیچا دیسنتوژ نیجی د بن غیر جوہ بنتا پراساس پہ مقنن
دول تلفظ کیری.

اووہ توری دای: ث، ح، ذ، ص، ض، ط، ظ.
مثالونہ یچا لاندی شمول کیری:

پستو تلفظ	عربی تلفظ	پہلیکے
/ sābīt /	/ eābīt /	ثابت
/ hāsīl /	/ hāsīl /	حاصل
/ zakī /	/ dākī /	ذکی
/ sādīq /	/ sādīq /	صادق
/ zasīf /	/ zasīf /	ضعیف
/ tāqāt /	/ tāqāt /	طاقت
/ zarfiyāt /	/ zarfiyat /	ظرفیت
/ s /	/ e, s /	ث، ص
/ z /	/ d, z, z̄ /	ذ، ض، ظ
/ h /	/ h /	ح
/ t /	/ t /	ط

مگر د {ع، ف، ق} تورو د تلفظ په برخه کي بيا خبره
بل ډول ده.

ع / ۹ / دخيل کانسو نښت دی چي په عربي دخيلو
کلمو کي راځي. په لياکي {ع} ليکل کيږي. چيني
پښتانه يچا عربي ته ورته د / ع / په ډول تلفظ کوي.

عادت /sādāt/

وعدة /wasdā/

عسکر /saskār/

مگر چيني پښتانه يچا د وينا په وخت کي بيخي حذفوي
اوپوازي په هغو واوونو اکتفا کوي چي تر / ع / وروسته
ياد مخه راغلي وي. د حذفولو طريقه يچي په دې ډول ده:

(۱) که چيري د دخيلو عربي کلمو د سپلايو نو په سر کي
/ ع / وي نو په وينا کي دغه / ع / له منځه ځي او
پوازي ^{منځه} اول څخه شروع کيږي چي په سپلاب کي تر
/ ع / وروسته راغلي وي، يعنې په سپلاب کي دهغه
اول څخه شروع کيږي چي تر / ع / وروسته موقعيت لري

		مثالونہ یی دادی :
حذف سوی لنبو تلفظ	عربی اصلي تلفظ	پہ لیک کے
/ādāt /	/sādāt /	عادت
/ājīl /	/sājīl /	عاجل
/ibādāt /	/sibādāt /	عبادت
/askār /	/saskār	عسکر

(۲) کہ چیری دعربی دخیلو کلمو دسپلا بونو پیدای
 کی / ع / وی نو پید وینا کی دغد / ع / له منخجی اوسپلاب
 پید هغد واول سن پای تدر سینی جی تر / ع / دمنخداغلی وی
 مثالونہ یی دادی :

		مثالونہ یی دادی :
حذف سوی لنبو تلفظ	عربی اصلي تلفظ	پہ لیک کے
/mawzō /	/mawzōs /	موضوع
/šurō /	/šuros /	شروع
/istimāl /	/istismāl /	استعمال
/widā /	/widās /	وداع

ف / ف / دخیل کانسونپنت دکیچی پید عربی دخیلو کلمو کی

راڻي. حُيني پڻستانه پي ڊ / پ / او حُيني پي د عربي تلفظ

په ډول / ف / وايي. مثالونډي دادي:

فرمان / *farmān* /

فاصله / *fāsilā* /

فکر / *fīkar* /

صفت / *sifāt* /

ق / q / يو دخيل فونيم ډي چي په عربي دخيلو

کي راڻي. حُيني پڻستانه پي ڊ / ک / او حُيني پي تقريباً د

عربي تلفظ په ډول / ق / وايي. مثالونډي دادي:

قانون / *qānūn* /

قاموس / *qāmūs* /

حقايق / *haqāyiq* /

د پورتنی لنډي يادوني تخه ډي چي ته سپړو چي:

(۱) د عربي ژبي ټولي هغه دخيلي کلي چي اوس په پښتو

ژبه کي استعمال يږي او په لیک کي دغه ټوري { ث ، ح ، ذ

ص ، ض ، ط ، ظ } پکښي راڻي د فونيميکي الفبې په داسي

تو دوسره يي ليکونچي ددغو عربي تو د و پښتو تلفظ خر گندگه

/sābīt/ ثابت

/sādīq/ صادق

/zakī/ ذکي

/zarūrāt/ ضرورت

/zālīm/ ظالم

/tāqāt/ طاقت

/hāl/ حال

(٢) /ق/ او /ف/ د پښتو ژبې دوه دخيل فونيمونه دي. دغه فونيمونه په دخيلو عربي کلمو کي چي په پښتو ژبه کي استعمال يري د اکثر و باسو د و پښتنو دخو عربي ته ورته تلفظ کيري. په همدې اساس هم په پښتو قاموسونو کي (د دخيلو عربي کلمو د تلفظونو په برخه کي) او هم په فونيميکي الفبې کي دغه پوړتني عربي تو دي په هغولا تيني تو د و سره ليکونچي د عربي تلفظونو د خر گند و لو د پارا تا کل سوي بلکه:

/qāmūs/ قاموس

/qawl /	قول
/qalām /	قلم
/haq /	حق
/haqāyiq /	حقایق
/farq /	فرق
/farsi /	فارسی
/faysalā /	فیصلہ
/falsafā /	فلسفہ
/fāyda /	فائدہ
/farmān /	فرمان
/sifāt /	صفت

هغه دخيلو جي نئي ڪلم ۽ ڌرتا ريخ ۾ په اوڀر ڊوڪي يڻي خپلي ٻي
 بدلي ڪري اواوس ۾ پڻ پڻو ڌ به ڪي په اوس تي (مغز)
 ڊول استعمال ٿي ڊپو ٿي قاعدن ۾ مستثنى ڪنهن ڪري
 ڊ مثال ۾ ڊول، ڊ ڪميس، وخت ڪا ٻي ڊ اوس
 په ڊغ ڊ شکل ويلي ڪري اوس ۾ ڊغ ڊ شکل ليکي ڪري،

اصلي عزني ليکلي شڪاونه بي { قميص، وقت } دي.
 ڪه چيري به قاموسونو کي ددي ڊول ڪلمو تلفظ لیکو
 او يا غوار وچي دا ڊول کلي به فونيمیکي الفبي وليکو، نو
 داسي به بي لیکو :

کيس /kamis/

وخت /waxt/

په پښتو ژبه کي داسي نوري مفعلي کلي سترچي اوس
 په ليک اولوست کي يوازي په مفعن شکل مستعملي دي، لکه:

اديره /adirá/ ✓

اورته /auráta/

اوداسي نوري ...

(۳) /ع/ د پښتو ژبي يو دخيل فونيم دی. دغه فونيم په
 دخيلو عزني کلمو کي چي به پښتو ژبه کي استعماليري، د اکثر و
 باسواد و پښتنو دخواد کلمو په زيات و برخو کي عزني ته
 ورته تلفظ کيري. په همدې اساس هم په پښتو قاموسونو
 کي (د دخيلو کلمو د تلفظونو په برخي) اوهم په فونيمیکي الفبي کي

دغځ پورتنی توری په هغه لاکه تیني توري سره لیکوچي دغځي
تلفظ دڅرگندولو دپاره تا کله کل سوی دی، لکه :

عادت / *sādāt* /

عبادت / *sbādāt* /

وعدده / *wasdā* /

استعمال / *stismāl* /

د / ع / فونیم چې دکلمو په پای کی راغلی وي، کڅه

هم په اوسني مروج لیک کی لیکل کیږي، خو په زیاترو

مواردو کی نه تلفظ کیږي. په همدې اساس هم په پښتو

قاموسونو کی (د دخیلو غځي کلمو د تلفظ په برخه کی) او هم په

فونیمیکي الفبې کی دغځ توري تلفظ نه لیکو، لکه :

موضوع / *mawzó* /

شروع / *šuró* /

اجتماع / *jtjmā* /

وداع / *wrdā* /

اوداسي نور ...

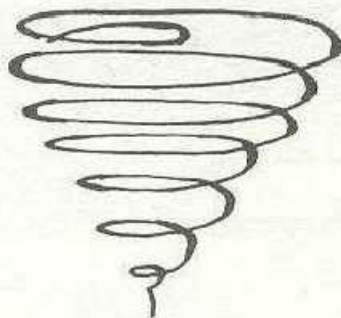
د پورتني (فونيمیکه الفبې او دخيالي عربي کلمې) بحث
په نتيجې کې د پښتو ژبې د بشپړې فونيمیکې الفبې توپر
په دې ډول ټاکل کېږي:

		مَجْمُولُ تَوِي	د فونيمیکې الفبې تَوِي
<i>sar, atál, špa</i>	س، اتل، شپه	<i>a</i>	ا
<i>ās, wyār, sabā</i>	آس، ویاړ، سبا	<i>ā</i>	آ
<i>bār</i>	بار	<i>b</i>	ب
<i>paštó</i>	پښتو	<i>p</i>	پ
<i>tor</i>	تود	<i>t</i>	ت
<i>tol</i>	تول	<i>ṭ</i>	ټ
<i>sābít</i>	ثابت	<i>s</i>	ث
<i>jor</i>	جود	<i>j</i>	ج
<i>čākú</i>	چاکو	<i>č</i>	چ

		دفتویمیکه الفبائی	معمول تووئی
jāy	جای	j	ج
cok	خوک	c	خ
hāsīl	حاصل	* h	ح
xor	خورد	x	خ
dod	دود	d	د
der	دیر	d	د
zaki	ذکی	z	ذ
rap	رپ	r	ر
rūd	روند	r	ر
zor	زور	z	ز
žwənd	ژوند	ž	ژ
zağ	زغ	z	ز
sam	سم	s	س
šlūmbé	شلوبی	š	ش
sāoślay	سناغلی	s	س

		د فونمیکي الفبوتوري	معمولتوري
<i>sādīq</i>	صادق	s	ص
<i>zarār</i>	ضرر	z	ض
<i>tāqāt</i>	طاقت	t	ط
<i>zālim</i>	ظالم	z	ظ
<i>sādāt, wasdā, mawzō</i>	عادت، وعدن، ضوچ	ʿ	ع
<i>ġamáy</i>	غمی	ġ ɣ	ع
<i>fāsílá</i>	فاصله	f	فا
<i>qānūn</i>	قانون	q	قا
<i>kār</i>	کار	k	کا
<i>gad</i>	گد	g	گا
<i>lās</i>	لاس	l	لا
<i>mor</i>	مور	m	ما
<i>nen</i>	نن	n	نا
<i>maná</i>	منه	n	نا
<i>wādá, žarawá</i>	واده، ژرون	w	وا

		دَفَنِيكِي الْفِي تَوِي	مَعُولُ تَوِي
<i>har, sahār</i>	حر، سهار	h	ه
<i>yor, wyār, melmaslyā</i>	يور، ويار، ميلمستيا	y	ي
<i>kor, obā</i>	كور، اوبه	o	و
<i>sūr</i>	سور	ū	و
<i>sur</i>	سُر (پستوي کے)	x u	پينپن
<i>ibrā, imzā</i>	ابره، امضا	x 1	زپر
<i>wir</i>	وير	i	ي
<i>ter, masté</i>	تہر، مستي	e	پا
<i>sarāy</i>	سري	ay	ی
<i>helāy</i>	هپلای	əy	ی
<i>nikā, zra</i>	نيکه، زره	ə	نورکے

دعوت و عهد بر خه

په دې برخه کې پښتو ژبې د فوډميکي
الفېبې د زده کړې د پاره يو خوشه وړه
اولنډی هم په اوښي مروج ليک
او هم په نو ايسميکې الفېبې سره ليکل سوړي.

دکوهستان شفق da Kohestān šafāq

هندوش پر سربې دي
که اسمان سره کناره ده

hendūkūš pār sar lambé di
kə asmān sra kenārā da

دکوم سوي زرگي آه دي
ياروينو فواره ده

da kūm sáwi zirgí-āh day
yā da winū fawārā da

که چگيز دهم توره
چی له تيگي را بنکاره ده

دکوهستان شفق

*Kə čangéz də sásər túra
čì lə téki rāškārā da*

یا خو بل د مینې اور د دی
د فلک پر پې سوی کور دی

*yā xū bal də mīni or day
də falāk pre séway kor day*

د سکندر د وخت شهید دی
چسرت گوري بگرام ته

*də skandār də waxt šahīd day
pə hasrāt gūri bagrām tə*

یا لېوال روح دعا شق دی
چې د رحې د یار سلام ته

*yā lewāl roh də sāsūq day
čì wərjī də yar salām tə*

یا وال د سرد شرابو
چې تو میزې یو جام ته

yā wālā da sro šarābū

či tūyizi yawá jām ta

دا میدان د کمر بلا دی

که سالو سور د لیلادی

dā maydān da karbalā day

kā sālū sūr da laylā day

دا زرگی د آسمان و چاود

که کینه د دپلوانه د

dā zirgāy da asmān wāčāwo

kā sinā da dewārā da

یا ساقی له لاره بنکته

چپه سوې پیمان د

yā sāqī la lāsá škōta

čapā sōwe paymānā da

او که دس د عبرت لیک دی

بنه زنجینه افان د

aw ka dars da sibrát lik day
sə rangina afsānā da

موب تہ یادہ جا نبازی کری
د نیکو نو سر بازی کری

mūz ta yāda jānbāzī kṛi
da nikhūnū sarbāzī kṛi

د مؤمن د زدہ پ دینو
شیرینو سو کری لاس دی

da momín da zra pə winū
širinó sūr káray lās day

کہ کفن ، شہیدانو
پرستو نیولی پاس دی

ka kafán da šahidānū
parištó niwálay pās day

یا دنیا کی خو نریزی دہ
پر افق پی انعکاس دی

yā dunyā ki xūnrizi da
pər ofūq ye insikās day

یہ ، شفق ، کوہستان دی
را چا پپرہ پر آسمان دی

ya, šafāq da kohestān day
rāčāpéra pər asmān day

دی شفق کی ستوری شکاری
کہ صدف دی سرہ دیاب کی

de šafāq ki stūri škāri
ka sadāf di srə daryāb ki

یا حس زدہ ، شاعر دی
چی ددوب سوی پہ خوناب کی

yā hasās srə da šasīr day
či dūb səway pə xūnāb ki

یا تیم دی او بگی خا ختی
دی ہر پسر پدب کی

yā yatīm day ūski cācē
dāde dāhar pā selāb ki

که سپین غائب دی خُلبه کی
دمجوبی پسره خو له کی

ka spin gās di jāledā ki
dā mahbūbi pā sra acula ki

دا پر غونو اوریج نه ده
دود سو جگ له کوهستانه

dā pā grūnū oryāj nā dā
dūd sū jāg la kokestāna

یا سپری پانی تاریخ دی
چی قصی کمری له بامیان

yā speré pāni tārix day
či qasé ki la bāmyāna

یا خوگرد زموږ پښو دی

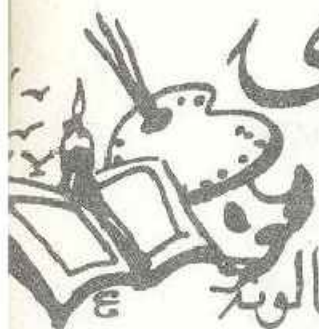
چی باج خلی له آسمانه

yā xū garō zumūz də pso day
či baj áxli la asmāna

داچی شنی د کی و لی دی
دا سمان د رخ خولی دی

dā či šne dāki walé di
də asmān də mæx xwle di

لنسی

تہ بختوری سوداگرہ
چی مر غاری خرخوی شہری خالونہ

tə baxtawār ye sawdāgāra
či marǧalāri xarcawé šmeré xālūna
ما داسمان سپینہ سپونہ کی

چی دجانان پر کیری تل ولاں یلہ

mā də asmān spīna spozmāy ke
či də jānān pær kizdāy tæl walāra yāna

سپینی کوتی دی کندها لجا سی

زما یا دین یا د کین دی بند شالو

spini kote di kandwāke si

zmā yādizi da kizdāy ʔə šamālūna

کردیدن کری گو درته راسه

زه به منگی په لپو ورو-ودو کوم

ka didān kre gūdār ta rāsa

za ba mangāy pa lōpū wrō-wrō ʔa kawāma

گو درتخم راپسی راسه

یوه شپه به دی په بند زه وویمه

gūdār ta jam rāpasé rāsa

yawā šebā ba di pa ʔə zra wawināma

خوله به دخلی په رضا درکم

منگی می ولی بنوروی لنده دی کوم

xwla ba ʔə xday pa razā dārkam

mangāy mi wāli sorawé landā di kumāma

خومره به بنه وي

cúmra bæ şə wi

چې په سپين مخ دې زلفې خورې وي
سترگې دې تورې شونډې لاسې وي

če pə spin məx de zəffe xwaré wi

stárge de tóre šúnde de sre wi

زېم او ته يې ناز و نخرې وي

خومره به بنه وي، خومره به بنه وي

zə yəm aw tə ye nāzo naxré wi

cúmra bæ şə wi, cúmra bæ şə wi

چې زه حيا کړم او ته شوخي کړې

زه جرئت نه کړم خو ته مستي کړې

če zə hāyá Kṛəm aw tə šoxí Kṛe

zə jurát nə Kṛəm xu tə mastí Kṛe

شې مهربانه او دلداري کرې
خومر به بند وي ، خومر به بند وي

še mehrabāna aw deldāri Kṛe

cúmra bə šə wi, cúmra bə šə wi

چې مې حياشي لې غوندي لري
زه درنې دې شم ته وايي لري

če me hayā šī laṣ ḡūnde lāre

zə dər nezdé šəm tə wāye lāre

زه ته شروع کړم. د عشق سندري
خومر به بند وي ، خومر به بند وي

dər tə šuró Kṛəm də sīšq sandāre

cúmra bə šə wi, cúmra bə šə wi

چې ستا پدغه وي امپلونه
زه دې وړيل كې ښه دمه گلوڼه

če stā pə ḡāra wi amelūna

zə de warbāl ke zdāma gulūna

ته راته وايي دزره حالونه

خومره به بندويي، خومره به بندويي

tə rāta wāye də zrə hālūn a
cūmra bə ʃə wi, cūmra bə ʃə wi

چي درته وایم په مایي گرانه

له ټول عالمه له درست جهاننه

če darta wāyem pə mā ye grāna
lə ʔol sālāma lə drəst ja hāna

ته وايي نه يم دومره ارزانه

خومره به بندويي، خومره به بندويي

tə wāye nə yəm dūmra arzāna
cūmra bə ʃə wi, cūmra bə ʃə wi

چي شم بپخوده او هرڅه وایم

د پوره دي زياتره له حده ستايم

če šəm bexūda aw hārca wāyem
dəra de zyāta lə hāda stāyem

ته راته واي چي زه خوستايم
خومره به بندروي، خومره به بندروي

ta rāta wāye če zə xū stāyām
cūmra bə šə wi, cūmra bə šə wi

لنبي

دنجلی تي ترمي لاس وروډ

دغرخنی په خپي يې وو هل توپونه

da njalāy ti ta mi lās wāruwār

da ġarcanāy pa cer ye wāwā hal topūna

دنجلی درې شپه مزه کړي

تنگي پايڅې زړي پښې ولږگامونه

da njalāy dre šāya mazā kīri

tāngi pāyčé žrī paṇé wārā ġāmūna

چي خوله مي خودې صرفه پرې کړه

شکره نه ده چي په تول به که سينه

či xwla mi xwre sarfá pre mákwa
šakára náda či pa tol ba káma sína

سبابه بیاکدی بارینی

ددبنت گلان به ستالنه بویوینه

sabá ba byā kádi bārízē

da dašt gulán ba stā lamána būyawína

چی دوصال دپیالو وپش و

زه په خنخیر د خیل قسمت تهری و مه

či da wisál da pyālō weš wū

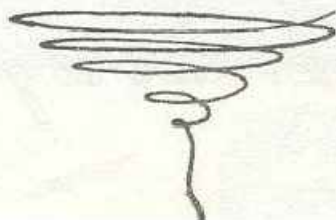
za pa jānjír da xpal qasmát tarále wáma

که دی دیدن زما په کاری

سپوڼی ته گوره زه پر بام ولاړه یمه

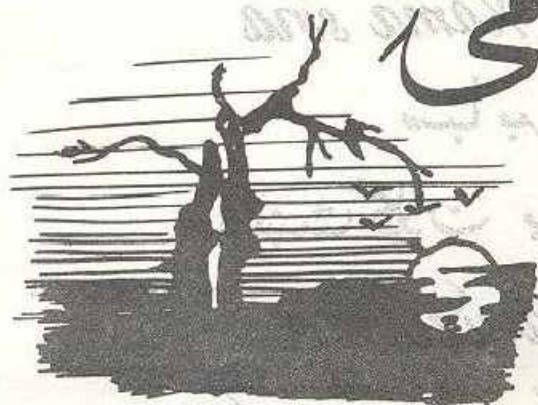
ká di didán zumá pa kār wi

spozmáý ta góra za par bām walára yáma

Spozmay

سپوڙي

د آسمان لويه دنيا كي
تر سپوږمي سنكلي پيا

*Da asmān lōya dunyā ki
ta spozmay skwale zebā ye*

رنگ الوقي گون زرده
تر ویشتي پوزه چايي

*wang alwūte gūnā zārda
ta wistāle pə zra čā ye*

جورده مانغوندي غمجنه
خوڪ دي نستريك تنه اي

*Jōra mā gūndi ġamjāna
cok di nāsta yak tanhā ye*

داترو وایله مینین
خرد سوئی نازیندین

rāta wāwāya la mīnī
ca dar sāwi nāzanīnī

لاهلانده سره بنوریا
په شپه هر جای کی ولاری

lālahānda sarā sōre

pa špa har jāy ki walāra

محبت یو په زریه سوی
داسره کبینه سوی دواره

muhabāt yū pa zra sāwi

rāsa ksenū sarā dawāra

زه به تاته زرگی تش کرم
تروماته لاس تر غاره

za ba tāta zirgāy taš kram

ta wamāta lās tar gāra

غرمیننی بہ نیمی کرو
پدیوازی سومر ڈارہ

ġam da mīni ba nimāy krū
Pa yawāzi sar mažāra

بناستری پگلالی بی
داسمان پغلہ غلی بی

sāyistā ye gulāy ye
da asmān pēgla rjalāy ye

لکراوس جی بی پخواہم
دینوہر خای ملر وے

lāka as ci ye paxwā ham
da mayānū hāyāy mla we

خوار عنون کہ پسا را و
تر مسر و رسو وے

xwān majrūn ka par sārā wū
ta ham sāma wār sarā we

دشیرینی حال دی ولید

دفرہار پنم کی تروی

da širīni hāl di wālid

da farhād pa ġam ki ta we

چی بہ راز مینی خپور

دھند مجلس دی پوہ و پے

či ba rāz da mīni xpor wū

da haġā majlās dewā we

مقتولان عشق لیدل تا

پرو و - و دردی پز زرتا

maqtulān da sišq lidāl tā

pa wro wro ba pre žarāl tā

وفادارہ معشوقی

دعاشق دردی توتی

wafādāra masšūqā ye

da sāsūq da zra totā ye

لنسی

طالب خدای که به طای
پر کتاب پروت پی یادوی شنکی خالونه

taléba xodāy kha ba mulā se
par Kitāb prot ye yādawé šinkī xālūna

طالب روزی که کتابت
ستاد کتاب ترا شود پردی ز ما خالونه

tāléba rūnd se Kitāb kat kha
stā da Kitāb tar hāšó der di zmā xālūna

رأسه دغان نوکی پر پرده
نوکی زمانه سپینه خوله به کو

rāsa da xān nokarī prēzda
nokār zumā sa spīna xwla ba dar kaxāma

تینگ می مه نینه په غمبز لکړي
سبا په بوی د لونگیږ د حنښه حینه

tinga me ma nisá pa ġez ki
sabá ba būy da lawangin dar cáxa jina
خلک په چول لکړي تال کيږي

زه د شنه تر سینه لاندې تالا سومه

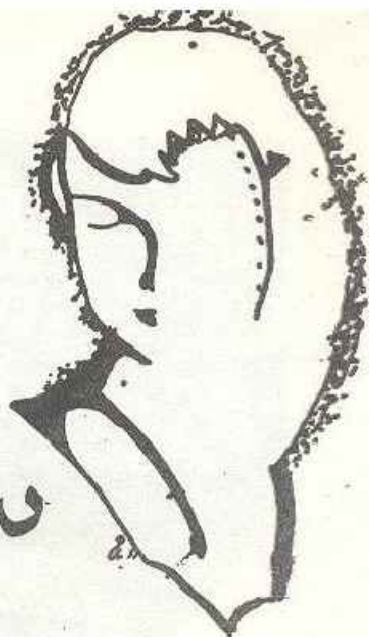
xálati pa čol ki tála kizi

za da ášná tar siné lāndi tála swáma

يو وار تینگ په غمبز را
چی د تهر روپی درگدی و دی کومه

yaw wāri tinga pa ġez rāsa

či da tatār rūpáy di ġādi wādi kīwāma

ساقی آغاس

ساقی چراتہ کاسہ نیمہ شراب لری کہ نہ؟
پہ خواکبندی چراتہ چنگ ویا بابلن کفر؟

sāqī čārta kāsá nīma šarāb laré ka na?

pa xwā kse čārta čāngū yā rabāb laré ka na?

ثواب دزاهدانوملایانو شر نصیب
رند انوتہ رنگیر خونک عذاب لری کفر؟

sawāb da zāhadānū mulāyānū ša nasīb

rindānū ta rangīn gūnde sawāb laré ka na?

مسبحہ! دامہ چچا تہ مریار خوبے
دارو چرتہ دسویاز راکباب لری کفر؟

masīha, dā manāma če ta māri rağawé

dārū čārta da sāwi zra kabāb laré ka na?

چي مستو تو مباح کاندي ڀر ميون ميبيدل
اوسر وايه ملاحان لاهي ڇي ڪتاب لرن ڪرند؟

če mástú to mabáh Kāndi ڀa máyú lambeḍál
as uēya mulājāna če kṭāb laré ka na?

راغلي ڀر داخيل دنيا ڀي لاهي ڪوم
دي ڇم ڪي ڇر ڇر لاهي ڇر ڇر لاهي ڪرند؟

rāḡāley yam. ḍā xpāla ḍunyāgāy lāhū Kāwām

de xum kṣe ca qatrā nima šarāb, lare Kana?

ڊگ ڀي ڇر ڇي ده اوچي شوندي ڊگ ڀي
راواروه ساڃي ڇر ڇي ناب لري ڇا ڪرند؟

ḍa xum be szatí ḍa uče šūṇḍe ḍa ajmāl
rēwāṣāwa sāḡi ca may nāb lare ka na?

Σποζμάγ Σπιονί

Σπιονί دلور و غرون پاسه سنو پید سنو پید
سپینه رنایه لوی دستو خوریده خوریده

spozmáγ da lwáru ġro da pása swayedá swayedá
spína ranā pa luyū dásto awaredá awaredá

وین می دگلوه عطر و نوسی

شپی دشینوله آواز و نوسی

wazmé da gúlū la satrúnū sará
špe da španó la awázúnū sará

نشپی رمیو له جامو نوسی

زما په لاسو کسبې خنځی ونه دگناه اچول

توبه وه ماته

našé da máyo la jāmúnū sará

zmā pa lāsó kse janjirúna da guná ačawál
tobá wa máta

زه دانشي له پيچي تابه او شتم او شتم
داد چلو له گرميو تاو پد تاو پده

za da našé la pičo tába awustám awustám

dā da mačáko la garmáyū tāwedá tāwedá

ماله عصيان او گنا هولونوسوه

دي له مستي او هوسونوسوه

mā la sasyan aw gunāhūnū sará

de la mastáy aw hawasūnū sará

ساقی له دکو گیل سونوسوه

لاخي دميني دوف او د مستي کولي

خیاویده وه

sāqí la dákū gilāsūnū sará

lāfe da míne da wafá aw da mastáy kawále

hayá widá wa

Σ ۵۰

دائستی کی زوالہ غیبی رنگیدہ رنگیدہ

زہ پہ ہو سہ او پہ گناہ کی دویدم دویدم

dā pa mastāy ki zmā la ġīze rangedā rangedā

za pa hawās aw pa gunā ki dūbedām dūbedām

لہ تجی یو تجی یو ام ما لوفوسیہ

لہ سبکو سبکو عند ابو لوفوسیہ

la tāzyū tāzyū armānūnū sarā

la škūlū škūlū sazābūnū sarā

د زلمیتوب لہ کرا و فوسیہ

د سبکو وون رنہا دستی پردہ و خیلہ

مینہر سواستوہ

da zalmitób la karāwūnū sarā

da sabāwūn ranā da satar pardā wācirala

mīna ruswā šwa

مش mahšar

مشخرد را خد محشردی عکله سوچی اسمان سوچی
خم له اونه سون چوی پیاله سوچی مستان سوچی

šáyxá márxá mahšár day mjáka swáji asmán swáji
xum la óra sará čáwi pyálá swáji mastán swáji

دسکرتو مجرونه د سینو گراب ته لوی پوی
په د وین خکی پایکوبی ده خپه سوچی توفان سوچی

da skarwátū majmarūna da sinó gardáb ta lwíz i
pa dozáax kú páykóbí da capá swáji tofán swáji

د سوماله خمد اخلی د جمشید په جام جامونه
د زردشت لحد اورد واخیست خرقه پوشر زاهدان سوچی

da somá la xúma áxli da jamšéd pa jam jamūna
da zardāšt lahad or wáxist xarqapóš zahídán swáji

مهارت د عمر غواري په مجلسي و رگه پيښي
ديچور نندا نوخاي دي سست مذهب اوليان سوچي

mahārāt da sūmar ġwārī pa majlās čī wargadīzi
da paxó mindānū jāy day sust mazháb aw imān swāji

بد مستي ده هيا هو دي تونې سر پر سر ماتېږي
چيغي وړغلي عراب ته توبه سوچي شينخان سوچي

badmasti da hayāhūy day tobé sar par sar mātizī
čigi wārgle mīkrāb ta tobá swāji šayacān swāji

دامسلك دخرابات دي په هر خم كي خرابي دي
حريفان پكښي غرقيري ساقی سوچي نندان سوچي

dā maslāk da xarābāt day pa har xam ki xarābāyedi
harifān pakšé ġarqizi sāqi swāji mindān swāji

دمطرب شهبان په لاس دي احساس نغږي سره كړي
عقل فكر اور اخيستي اپلاتون اولقان سوچي

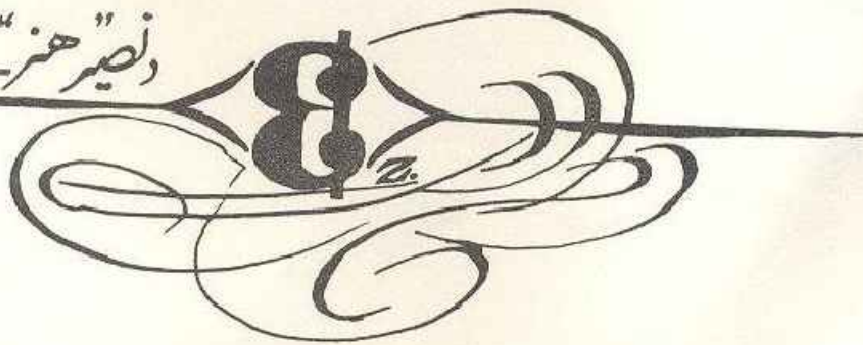
da mutrib šahbāz pa lās day da ihsās naġmāye sra kra
sāqal fikir or axistay aptātūn aw luqmān swāji

عقل لاره وركه كره د جنون ندير جي ته لوپن جي
د مجنون فكر سلطان دي دانا سوچي نادان سوچي

sāqal lāra wrākka kāre da junūn ġīzi ta lwīzi
da majnūn fikar sultān day dānā swāji nādān swāji

پاکی

د نصیر حسن - پستون په خط

دكتور عبدالحكيم هلالى
دكتور مؤلف

DR. ABDUL HAKIM HELALI

PASHTO PHONEMIC

ALPHABET

Pashto Academy

KABUL, 1976

Government Printing House

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**